

 GRADA®

The logo for GRADA, featuring a stylized circular icon to the left of the word "GRADA" with a registered trademark symbol.

DAVID GERSTMEIER
TOBIAS MILTENBERGER

A close-up photograph of several bees. On the left, a large cluster of bees is gathered on a green leaf. On the right, two bees are shown in flight against a soft, out-of-focus green background.

Ekologické včelárstvo

Včely na prvom mieste

DAVID GERSTMEIER
TOBIAS MILTENBERGER

Ekologické včelárstvo

Včely na prvom mieste

Obsah

VČELÁRSTVO 10

– rôzne prístupy

Cesta k včelárstvu	11
Povolanie s tradíciou	11
Včelárenie v spolku	12
Čo je (EÚ) biovčelárenie	12
Učenie prácou a výmenou skúseností	15
Povolanie včelára	15
Včelár a jeho vzdelávanie	15
Premeny včelárstva	16

VČELSTVO 20

– ucelený organizmus a jeho funkcia

Bytosť	21
Včela, typický hmyz	21
Robotnica	24
Trúdy	26
Kráľovná	27
Zmysly včely medonosnej	30
Prírodné dejiny včely medonosnej	34
Druhy včely medonosnej	34
Blízki príbuzní	36
Genetika	38
Dedičnosť včelstva	38
Väčšie než vráskavec obrovský	39
Včelstvo ako ucelený organizmus	40
Analógie s človekom	42
Spoločenský útvar verzus bytosť zvaná včelstvo	44

VZŤAH 46

– spolužitie človeka a včelstva

Vplyv včiel na ľudí	47
Prepojenie človeka a včely	47
Včela ako kultúrny živočích	48
Znovuzrodenie a smrteľnosť	49

Vzťah ako predpoklad chovu včiel	52
Začiatok a koniec	53
Vzťah znamená blízkosť	54
Dávať a brať	55
Rôzne krajiny, rôzne kultúry	56
Blízkosť a odstup	57

ROJ 58

– rojenie je viac než zrodenie

Veľký odchod	59
„Zomri, by si sa zrodil“	60
Prvoroj	62
Poroj	62
Núdzový roj	63
Rojový stravec	63
Hľadanie nového príbytku	64
Chytanie roja	65
Kontrola rojenia	67
Prirodzené rozmnožovanie rojením	67
Odloženec so starou matkou	68
Osadenie roja nábehom	69

Rozdelenie zvyšku rodiny	71
Konvenčné množenie	72
Starostlivosť o mladé rodiny	72
Množenie vitálnych včelstiev	75
Roje ako dar	76
Rojenie znamená rozmnožovanie	77

KRÁLOVNÁ **78**

– záruka súdržnosti a obnovy včelstva

Spätosť kráľovnej so včelstvom	79
Matka úľa	79
Kráľovná a mladé matky	80
Vyliahnutie kráľovnej	80
Núdzové matky	80
Kráľovné z výmeny	81
Svadobný let	82
Chov včelstiev s rojovými matkami	82
Umelý odchov kráľovien	83

PLÁSTY **86**

– individuálna kostra včelstva

Stavba plástu	87
Vosk ako krištál	88
Tvorba plástov	88
Šesťhranné bunky	90
Rôzne druhy buniek	90
Kde včely tancujú...	92
Plást ako akumulátor tepla	92
Stopy vo vosku a pláste	92
Vynájdenie medzistienky	93
Otvorený kolobeh vosku	94
Čistota vosku	95
Kozmetika a potraviny	96
Pôsobenie vosku na zmysly	96
Dar svetla a tepla	97

VČELÍ ROK **98**

– včelstvo v priebehu roka

Pod taktovkou slnka	99
Na jar pri včelách	100

Prechod do jari	100
Čo pozoruje včelár	100
Kráľovná a zásoba potravy	102
Rojová nálada vo výhlade	103
V lete pri včelách	104
Obdobie rabovania	104
Kočovanie, nie však s radosťou	106
Krímenie	107
Na jeseň pri včelách	108
Spájanie včelstiev	109
V zime pri včelách	110
Včelár v zime	111

VČELIE DARY 114

– od opelovania cez med až po propolis

Prečo sú včely pre ľudí dôležité	115
Včely ako opelovače	116
Svet bez včiel	117
Med, sústredená sila slnka	118
Od kvetu k medu	118
Živel vo včelstve	119
Život obsiahnutý v mede	120
Rozmanitosť medu	120
Získavanie medu	122
Človek a med	123
Med ako potravinu	124
Med ako liek	125
Med ako masový výrobok	125
Zversky dobrá potravinu	126
Materská kašička	127
Materská kašička, peľ, včelí jed a propolis	127
Peľ	128
Včelí jed	129
Propolis	130

MIESTO PRE VČELY 132

– centrum a okolie

Život na horizonte kvetov	133
Centrum včelstva	134

Ponuka hniezdisk	134
Prirodzená dutina	135
Brtníctvo	136
Pevné dielo	137
Voľné dielo	138
Nadstavkové úle	139
Materiály na včelie obydlia	142
Vhodné miesta a cenné stanoviská	144
Vysoko vo vzduchu	144
Mikroklíma	145
Zásobovanie vodou	146
Znáškové pomery	146
Kočovanie so včelami	146
Právne hľadisko	147

NESÚLAD 148

– viac než len choroby

Čo znamená zdravie?	149
Životné sily včelstva	149
Industrializácia a globalizácia	151

Nesúlád	151		
Otravy	152	Šľachtenie ekologickej včely	164
Podvýživa	152	Vylepšená ponuka zdrojov potravy	166
Nepriťomnosť matky	152	Odklon od jedov na poliach	166
Infekcie	153	Budúcnosť poľnohospodárstva	167
Kliešťik včelí	154	Záver a výhľad do budúcnosti	168
Choroba plodu	154		
Ošetrovanie	156		
Hlavne, že získame med	158		
Absencia vzťahu	159		
<hr/>			
BUDÚCNOSŤ VČELY	160		
– zvládnutie krízy namiesto starostlivosti o zomierajúcich			
Bez hmyzu nie je život možný	161		
Kríza včiel	162		
Včelár kultivujúci	162		
Včely nie sú stavebnica	163		
Ucelený výskum včiel	164		
Sledovanie úrovne populácie	164		
<hr/>			
		SERVIS	170
		– čo sa včelárovi oplatí vedieť	
		O autoroch	171
		Poďakovanie	172
		Pramene a literatúra	173
		Fotografie a ilustrácie	173
		Register pojmov	174

*Túto knihu venujeme Beate Saurovej.
Včelárke, ktorá svojím
mimoriadnym oduševnením
dokáže inšpirovať.*

Milé čitateľky, milí čitatelia,

Ďakujeme, že sa venujete téme včiel – hoci aj tým, že čítate túto knihu. Práve včely nám ukazujú krásu našej planéty a nášho života. Súčasný pohľad na včely nás taktiež núti zamyslieť sa. A ponúka nám aj šancu formovať budúcnosť tak, aby v nej bolo hodno žiť. Dostali sme úžasný dar – možnosť žiť zo včiel a zároveň s nimi. Touto knihou sa snažíme odovzdávať naše skúsenosti a vedomosti. Obsah knihy nevznikol rešeršovaním. Vzišiel z toho, čo sme zažili a vnímali, zo stretnutí s ľuďmi a včelami a zo štúdia spisov počas celého obdobia od nášho prvého stretnutia s nimi. Nie je príručkou a ani ňou nechce byť. Kniha by mala odhaliť predovšetkým náš vzťah k včelám a náš prístup k nim. Cieľom tejto knihy je podporovať spoločnú budúcnosť ľudí a včiel. Jednak šir-

ním poznania o význame a chove včiel v súlade s ich prirodzenými potrebami, ale aj podnecovaním rozvoja ekologického včelárstva. Dúfame, že touto knihou sa nám podarí vykročiť oboma smermi. V posledných dňoch písania týchto riadkov k nám prišla zima. Teploty klesli hlboko pod nulu, napadol prvý sneh, a tak už naše včely nevidáme. Sú stiahnuté do zimného chumáča vnútri úľa a my sme pri nich už „len“ myšlienkami. Pre nás ľudí je darom predstavovať si neviditeľné prostredníctvom čítania a myšlienok. Takto máme stále možnosť vidieť tú krásu, ktorá nás núti premýšľať nad budúcnosťou.

Želáme vám veľa radosti pri čítaní, premýšľaní a tvorení.

Tomáš Milten

David Just-ice

A close-up photograph of a large colony of bees on a red-painted wooden surface. The bees are densely packed, with many in the foreground and others scattered across the background. The red paint is visible between the wooden planks. The bees have yellow and black striped abdomens and translucent wings. The text 'Včelárstvo' is written in a white, elegant cursive font, and '- rôzne prístupy' is written below it in a simpler, white sans-serif font.

Včelárstvo

- rôzne prístupy

CESTA K VČELÁRSTVU

Oduševnenie pre včely nosí včelár vo svojom vnútri.

Včelára neustále fascinujú zážitky z včelstva, jeho vyžarovanie a prirodzené súvislosti.

Keď rozprávame ľuďom, ktorých stretávame, o svojom povolání, väčšina z nich je nadšená a o včely prejavuje veľký záujem. Mnohí sa však aj čudujú, že sa dá včelárením aj živiť. Aj samotného včelára zakaždým prekvapia živé a neopakovateľné chvíle, či už zážitok z vyrojenia včiel, alebo maškrtanie vlastného medu.

POVOLANIE S TRADÍCIOU

Prví včelári existovali už viac ako 2000 rokov pred Kristom v prvých rozvinutejších kultúrach ľudstva: v starovekom Egypte a pozdĺž rieky Eufrat. V tých dobách sa ešte väčšina ľudstva venovala poľnohospodárstvu. Dnes, o 4000 rokov neskôr, sa väčšina povolání v západnom svete zaoberá technikou a komunikáciou. Blízky vzťah so zvieratami a s prírodou je skôr výnimočný. Prítomnosť včelárov v každodennom živote väčšiny ľudí je tiež sotva badateľná. Poľnohospodári nezažívajú miesto v centre pozornosti našej spoločnosti a tvoria len malý zlomok celkového počtu obyvateľov, hoci na svojich pleciah nesú veľkú zodpovednosť za potravu, základ nášho živobytia.

Včelár je poľnohospodár, ktorý sa špecializuje na včely. Chová včely a stará sa o ne, pretože k nim má vzťah, a zberá produkty ako med a včelí vosk, aby si zabezpečil existenciu. Napriek tomu včelári nie sú tak prísne viazaní každodenným rytmom ako poľnohospodári v iných oblastiach, napríklad

v chove dojníc. Vo včelárstve sú, samozrejme, aj činnosti, ktoré sa musia vykonať v určitom čase, ale tie sa viac-menej riadia kolobehom ročných období. V zime sa môžeme a aj musíme sústrediť na iné práce. V tomto období sa naďalej zaoberáme včelami, no menej prakticky. Sme pri nich skôr v myšlienkach. Staráme sa o veci, ktoré sme nestihli počas vrcholnej sezóny včiel, môžeme sa ďalej odborne vzdelávať a postarať sa o získané včelie produkty.

K tejto voľnosti sa však pridáva aj určitá výzva. Vytvoriť si citový vzťah k včelám je ťažšie. Poľnohospodár v prevádzke chovu dojníc musí dojsť kravy každé ráno a každý večer, a tak ich vída dennodenne. My na rozdiel od toho vidíme včelstvo asi dvadsaťkrát za rok. To si vyžaduje veľmi sústredený a citlivý spôsob práce. To, že sme si so včelami blízki, nenastáva vďaka pevne stanovenému režimu dňa, ale skôr preto, že vzťah s nimi vedome pestujeme.

Včelári podstatnou mierou prispievajú k bohatosti pestovateľských kultúr – vďaka ich včelám, ktoré opelujú kvitnúce rastlinstvo.

VČELÁRENIE V SPOLKU

Existuje mnoho rôznych ciest a spôsobov, akými včelár chová svoje včely. Štátne zariadenia a Nemecký zväz včelárov (D. I. B.) používajú prístup „dobrej včelárskej praxe“, to znamená metódy na maximalizáciu produkcie medu, ktoré sa zaviedli v priebehu industrializácie chovu včiel.

Nemecký zväz včelárov bol založený začiatkom 20. storočia. V roku 1926 sa zaviedla jednotná fľaša na med, ktorá je v Nemecku veľmi rozšírená. Jednotlivé krajinské spolky Nemeckého zväzu včelárov úzko spolupracujú so štátnymi zariadeniami, napríklad ústavmi včelárstva, v otázkach vzdelávania amatérskych včelárov či výskumu.

Ľudia, ktorí sa včelárstvu venujú vo svojom voľnom čase, však majú možnosť chovať včely bez tlaku na hospodársky zisk, pretože od neho nie sú finančne závislí. Chov včiel sa dá v takomto prípade prevádzkovať tak, že zohľadňuje prirodzené životné prejavy včiel a nie hospodárske potreby ľudí. Našťastie nás vyhledáva čoraz viac ľudí, ktorí sa chcú naučiť náš spôsob. My sa venujeme chovu včiel, ktorý sa riadi v prvom rade životnými prejavmi včiel, a pritom sa snažíme skĺbiť prospech živočíchov a včelára. Preto je pre nás najdôle-

žitejší taký spôsob práce, ktorý je ohľaduplný k včelám. Na to však potrebujeme ocenenie a uznanie našich zákazníkov.

ČO JE (EÚ) BIOVČELÁRENIE?

V Nariadení EÚ o ekologickej poľnohospodárskej výrobe sú opísané najmä tie aspekty chovu včiel, ktoré zaisťujú produkty bez rezíduí. To znamená, že by vo včelích produktoch nemali byť žiadne pesticídy ani iné zaťažujúce látky. Je zakázané používať syntetické chemické látky. Veľmi sporadicky sa tiež spomínajú procesy, ako sa má zaobchádzať so zvieratami, v našom prípade so včelami. Jedným zo zakázaných opatrení je napríklad prstrihovanie krídel včelích kráľovien.

Nad rámec tohto Nariadenia EÚ existujú ešte rôzne chovateľsko-pestovateľské spolky.

Bioland

Bioland predstavuje najväčší spolok so svojim organicko-biologickým poľnohospodárstvom. Zakladá sa na cyklickom hospodárstve, nepoužíva pesticídy a chemické hnojivá. Tento spolok bol založený začiatkom 70. rokov pod iným názvom. Dnes je prítomný v rôznych oblastiach poľnohospodárskej produkcie.

Pohľadom na letáč dokáže včelár o včelách zistiť mnohé veci. Ak lietajú intenzívne, teší sa.

→ CHOVATEĽSKÉ SPOLKY

PARAMETER	KONVENČNÝ CHOV	NARIADENIE EÚ O BIOCHOVE	BIOLAND	DEMETER
Rozmnožovanie		umelý roj, odložence		Rojenie včiel
Plodový plást	plastové alebo voskové medzistienky	medzistienky z biovosku, resp. vosku z Biolandu		dielo z prírodného plástu
Rozmiestnenie plodu		na toľkých plodových rámkoch, koľko si želá včelár		jedno plodisko
Kráľovné	umelé oplodňovanie Pristrihávanie krídel	nákup od chovateľov materská mriežka chov viacerých kráľovien v jednom včelstve		rojenie alebo odchov kráľovnej
Krmenie	cukor + náhrada peľu	biocukor		biocukor s 10 % podielom medu
Plemená		produktívne plemená		európske plemená prispôbené danej lokalite
Spracovanie medu			< 40°	< 35°
		uskladňovanie, aj v plaste		žiadne uskladňovanie v plaste; priame plnenie

Demeter

Najstarší biologický pestovateľský spolok Demeter vychádza z prednášok o poľnohospodárstve Rudolfa Steinera, ktoré dodnes inšpirujú a podnecujú poľnohospodárov a nadšencov (pozri str. 40). Hospodársky dvor sa považuje za jeden organizmus, na ktorý pôsobia vplyvy zvonka, ale ktorý aj sám pôsobí smerom von. Treba zohľadniť aj vonkajšie kozmické sily, ktoré v určitých rytmoch ovplyvňujú prácu. Smerom von pôsobí dvor prostredníctvom svojich produktov s jedinečnou kvalitou. Aby mohol byť dvor jedným organizmom, musí sa viesť ako jeden celok. Rastliny, živočíchy, pôda a ľudia spoločne tvoria demeterovskú prevádzku.

CERTIFIKÁCIA ÁNO ALEBO NIE?

Certifikácia znamená byť kontrolovaný nezávislým kontrolným orgánom a dovoliť kontrolovať používanie prevádzkových prostriedkov. Táto certifikácia si vyžaduje čas na pravidelnú dokumentáciu a inšpekciu. Spájajú sa s ňou aj poplatky za kontrolu, členstvo a značku. Výhodami certifikácie sú opakujúce sa previerky, ktoré môžu slúžiť aj pre vlastnú kontrolu a vyžadujú si dôsledné počínanie. Smernice však môžu aj obmedzovať a sťažovať inovácie. Čisto z hľadiska uplatnenia na trhu sa certifikácia oplatí až vtedy, keď ide o zárobkové včelárstvo vo forme vedľajšieho alebo hlavného povolania. Včeláríť v súlade s prirodzenými potrebami včiel sa však dá aj bez certifikácie.

BIOLOGICKO-DYNAMICKY

Biologicko-dynamický chov včiel nie je len jedinečným chovom včiel, ktorý prevádzkujú certifikovaní včelári spolku Demeter, ale aj hnutím, ktoré predstavuje omnoho viac, než vypovedá certifikácia. Pojem biologicko-dynamický nie je strnulým konštruktom a rôzni ľudia ho chápu a praktizujú rôznymi spôsobmi. Spolok Demeter pôvodne uviedli do života výrobcovia a obchodníci, aby sa mohli preukazovať kvalitou voči zákazníkovi, ktorí

už nemali priamy kontakt s jednotlivými prevádzkami. Za týmto hnutím stoja myšlienky, ktoré neslúžia obmedzovaniu a kontrole, ale na ktorých sa dá ďalej stavať a ktoré sa dajú ďalej rozvíjať. Biodynamické včelárstvo sa sformovalo až v posledných desaťročiach a rozumieme pod ním chov včiel v súlade s ich prirodzenými potrebami. Na základe biodynamickej myšlienky vznikli Slobodný inštitút „proBiene“ a spolky „De Immen e.V.“ a „Mellifera e.V.“

Včely práve pracujú na stavbe plástu. Spájajú sa pritom do stavebnej retiazky.

VČELÁR A JEHO VZDELÁVANIE

**Aj my neustále zažívame to, o čom hovorí Karl von Frisch:
Zdá sa, že učenie pri včelách sa nikdy nekončí.**

UČENIE PRÁCOU A VÝMENOU SKÚSENOSTÍ

Aj pri včelách je veľa vecí, ktoré sa treba naučiť. Sme presvedčení o tom, že pri zaobchádzaní so živými tvormi majú veľký význam vlastné zmyslové skúsenosti. Je rozdiel, či si čítam o tom, aké to je, keď ma poštiepe včela, alebo či štípanec pocítim na vlastnej koži. Ak sa chcem o určitom živom organizme dozvedieť viac, musím ho zažiť! A to nefunguje bez toho, aby som ho stretol. Tak je to aj so včelami. Hoci teóriu považujeme za obohacujúcu a nevyhnutnú pre ďalší rozvoj, vnímame kriticky, ak sa ľudia učia len z nej, alebo ak len v nej hľadajú odpovede. Často sa nás pýtajú na náš názor, na metódy, ktoré niekto predstavil na internetových fórach. Alebo nám posielajú nápady a domnienky, ktoré na prvý pohľad z čisto teoretického hľadiska znejú dobre, neboli však nikdy odskúšané v praxi. V takých prípadoch sa nám odpovedá ťažko a povzbudzujeme ľudí, aby skúšali a testovali sami. Odporúčame im navštevovať semináre a kurzy, ktoré sa konajú v priebehu celého „včelieho“ roka a veľká časť z nich prebieha praktickou formou. Ako sme už písali, existujú rôzne spôsoby, ako viesť včelárstvo: konvenčne, tak ako to ponúkajú včelárske spolky Nemeckého zväzu včelárov a krajinské včelárske ústavy, podľa profesionálnych včelárov certifikovaných spolkom Demeter, alebo podľa alternatívnych iniciatív, ktoré sprostredkujú

spôsob chovu včiel v súlade s ich prirodzenými potrebami. Ale aj tu sa oplatí všetko dobre preveriť. Pojem chovu včiel v súlade s ich prirodzenými potrebami je veľmi živý a rôzni včelári a iniciatívy ho interpretujú značne odlišne.

POVOLANIE VČELÁRA

V Nemecku je povolanie včelára oficiálne uznané a existuje samostatný vzdelávací odbor, ktorý sa nazýva „chovateľ zvierat s odbornosťou včelár“. Trvá tri roky, rovnako ako aj iné vzdelávacie odbory, v prípade potreby však môže byť skrátený na dva. Po niekoľkých rokoch odbornej praxe ako včelársky učeň je možné ukončiť štúdium skúškou a dosiahnuť stupeň majster. Presné označenie tohto stupňa vzdelania je: „Majster chovateľ zvierat v odbore včelárstvo“. Sme vďační za to, že sme sa mohli popri

*„Včelstvo sa podobá
zázračnej studni.
Čím viac do nej
načierame, tým bohatšie
z nej voda vyviera.“*

Karl von Frisch

svojich vlastných skúsenostiach mnohé naučiť aj od dlhoročných včelárov, počúvať a čítať o apidológoch a filozofoch. Radi by sme tu spomenuli niekoľko osobností, ktoré nás ovplyvnili mimoriadnym spôsobom.

Ako súčasní vedci sme s neutíchajúcim záujmom študovali opisy Toma Seeleyho a Jürgena Tautza, ktorí uskutočnili rozsiahly základný výskum a pozorovanie prirodzeného správania včiel. Okrem toho nás veľmi veľa naučili včelári spolku Demeter Hannes Gerstmeier, Michael Weiler, Norbert Poeplau a Thomas Radetzki. Od svojho otca Hannesa dostal David na dvanáste narodeniny svoju prvú včeliu rodinu, a tak veľmi skoro spoznal, aké fascinujúce je včelárstvo. Tobias sa s včelárstvom stretol koncom 90. rokov v Argentíne. Vynikajúce a inšpirujúce sú pre nás diela Rudolfa Steinera (iniciátora a zakladateľa antropozofie), ktoré neúnavne odкрývajú pozadie vecí a nútia nás premýšľať, a tiež diela farára Ferdinanda Gerstunga. V svojich knihách ponúka majstrovské znalosti o súdržnosti včelej rodiny ako celku a pojem včelstvo definoval ako nikto iný.

Ako vidíte, často nás staré pramene utvrdzujú v súčasnom pohľade na včelárstvo a podľa nás ešte skrývajú mnohé poznatky.

PREMENY VČELÁRSTVA

Mnohí ľudia, ktorí dnes začínajú s chovom včiel, by chceli zažiť a pozorovať fenomén včely medonosnej. Nejde im o veľké výnosy medu, ale o to, aby sa dostali bližšie k prírode.

V nás ľuďoch je hlboko zakorenená potreba byť v prírode a venovať sa jej. Prejavom toho sú rastliny na balkóne, malý kúsok záhrady alebo aj práca dobrovoľníkov pri zveľoďovaní prírodného prostredia.

Mnohí cítia vlastné odcudzenie práve preto, že sa spoločnosť odcudzila prírode. Prejavuje sa to aj neschopnosťou rozoznať osu od včely, názorom, že krava je fialová, alebo predstavou, že aj dospelé kačky sú žlté.

Kultúrne a prírodné súvislosti sú pre pôsobenie človeka dôležité. Až keď zistíme, že produkcia medu znamená prácu, dokážeme ho oceniť.

POVOLANIE ALEBO KONÍČEK?

Účastníci našich seminárov nám zakaždým hovoria, že chcú chovať včely preto, lebo chcú robiť niečo zmysluplné. V mnohých dnes bežných povolaniach dochádza k odcudzeniu. Keď ako pracujúci nedostávam možnosť zažiť vplyv svojej práce, tak vo mne vzniká pocit, že je nezmyselná. Až keď máme možnosť sledovať vplyv nejakej činnosti, nadobúda táto činnosť zmysel. Na včelách sa dá krásne pozorovať, ako sa včelia rodina rozvíja, a zároveň môžeme zachovávať prvky tradícií. Okrem toho však omnoho viac pôsobíme v sociálnej spoločnosti a predovšetkým vo svojom vlastnom prostredí. Je pochopiteľné, a nás to teší, že jednotlivci začínajú s chovom včiel z týchto pohnútok. Napriek tomu sa však núka otázka, či je označenie včelár vhodné pre každého, kto chová včely. Ani človek, ktorý vo svojej záhrade pestuje zemiaky na pár metroch štvorcových, nie je farmárom. Farmár sa svojmu remeslu učil niekoľko rokov. Pozná pozadie, nazbieral skúsenosti a vie, ako má hospodáriť. Svoju existenciu a existenciu svojej rodiny zabezpečuje prostredníctvom poľnohospodárskej činnosti. To, čím je, však nespočíva len v poznaní vlastného remesla, ale aj v jeho zodpovednosti voči spoločnosti. Nejde teda len o jednotlivca. Omnoho viac záleží na tom, aby bola daná činnosť ukotvená v spoločnosti a pôsobila na ňu.

Za posledných päťdesiat rokov počet včelích rodín v Nemecku klesol z približne jedného milióna na 700 000 a s tým súvisí aj pokles počtu včelárov. Tieto čísla sa v súčasnosti mierne zvýšili, ale teraz existuje viac chovateľov včiel s menším počtom včelstiev. Len málo z nich chová viac ako sedem včelích rodín.

Prevádzkovanie včelárstva ako profesie, jeho využívanie ako základ obživy alebo

Stretávanie sa so včelami má počas našich seminárov mimoriadny význam. Takto sa vytvára cit pre včelstvo.

vedľajší príjem sa týka len malého počtu ľudí. Vychádzame z toho, že približne 98 percent chovateľov včiel sa venuje včelárstvu ako koníčku a len malá časť z nich ho využíva ako svoj vedľajší príjem (tu hovoríme o včelároch s viac ako tridsiatimi včelími rodinami).

Rozlišujeme tri hospodárske formy chovu včiel, pričom každá z nich má svoju vlastnú kvalitu, nároky, výhody a nevýhody: včelárstvo ako koníček, včelárstvo ako vedľajšie zamestnanie a profesionálne včelárstvo.

VČELÁRSTVO AKO KONÍČEK

Ak sa venujete včelárstvu ako svojmu koníčku, je pekné, že nachádzate blízkosť k prírode, rozširujete vzdelanie (svoje vlastné, svojej rodiny, priateľov a známych), alebo sa aspoň zaoberáte touto témou a zaujímate sa o nové otázky. Navyše začnete ináč premýšľať o vlastných činoch, uvedomovať si dôsledky svojho konania pri nákupe produktov. Včela sa pre vás stane stredobodom života v spoločnosti. Má tú vlastnosť, že dokáže ľuďom odkrývať vzťahy v životnom prostredí a nadchnúť ich pre prírodu.

Byť včelárom znamená pestovať vzťah so včelami.

VČELÁRSTVO POPRI ZAMESTNANÍ

Ak funguje včelárstvo popri zamestnaní dobre, má často status dotovaného včelárstva, ktoré sa finančne čiastočne oplatí. Takýto včelár väčšinou nie je úplne odkázaný na dosahovanie zisku zo včelích produktov a môže svoje včelárstvo finančne dotovať z príjmov z hlavného zamestnania. Takto nesie včelár popri zamestnaní len malé riziko.

PROFESIONÁLNY VČELÁR

U profesionálneho včelára sa idealizmus zráža s realitou, keďže pracuje ako živnostník. Aj pre včely, aj pre zamestnancov a zákazníkov je jeho zodpovednosť väčšia a existenciálna. Aby dokázal zvládať tieto úlohy, môže sa vydať dvoma zásadne odlišnými cestami. Prvou je priemyselné včelárstvo, v rámci ktorého pri jednotlivých včelích rodinách maximalizuje výnos medu. V tomto prípade sa med často predáva vo veľkých sudoch a rozhodujúcou je cena medu na celosvetovom trhu. Neustále stretávame kolegov z odboru, ktorí tento spôsob chovu včiel z ideologického hľadiska síce odmietajú, ale vidia v ňom hospodársku nevyhnutnosť. Ani certifikácia včelárstva ešte nevytvára o tom, či sa včelárstvo uberá remeselnou alebo priemyselnou cestou. A tak existujú napríklad aj biovčelári, ktorí svoj med predávajú v sudoch.

Druhou cestou je remeselné ekologické včelárstvo. Tu je počet prevádzok ešte veľmi malý. Napriek tomu pozorujeme, že zákazníci chcú čoraz častejšie vedieť, odkiaľ med pochádza a za akých podmienok bol vyprodukovaný. Ak sa teda rozhodneme pre trvalo udržateľné profesionálne včelárstvo, má – popri vzťahu k včelám – veľký význam aj vzťah k zákazníkovi. Každého, kto chová včely, si vážime a ctíme. Chov včiel vedie k uvažovaniu o tom, ako v každodennom živote konať ekologicky zmyslupnejšie a uvedomejšie. Existujú však dôvody, pre ktoré by mali existovať aj profesionálni včelári. Chov včiel potrebuje ľudí, ktorí budú túto kultúru ďalej rozvíjať a zároveň prinesú vzácnu zbierku skúseností. Potrebujeme vyučených včelárov, ktorí sa vyznajú v šľachtení

a rôznych metódach chovu. Tí dokážu zaistiť odborné znalosti, ktorými v takej miere nedisponuje každý včelár, ktorý má včely len ako svojho koníčka. Okrem toho je v našej spoločnosti silno etablovaná delba práce. Nie každý je zodpovedný za všetko, ale v každej oblasti existujú ľudia s rozsiahlymi odbornými znalosťami. To je obzvlášť dôležité pre farmárov, ktorí sú odkázaní na včelárov. Pred niekoľkými desaťročiami bol chov včiel samozrejmom súčasťou organizmu farmy. Medzičasom sa včelárstvo stalo náročnejším a farmy sa začali špecializovať. Najmä pestovatelia ovocia sa nemôžu spoliehať na to, že sa v ich blízkosti nachádza nejaký včelár nadšenec, ktorý chová včely väčšinou len vo svojej záhrade. Majú však možnosť spolupracovať s nejakým profesionálnym včelárom tak, že si vzájomne pomáhajú, keďže takýto včelár pre svoje včely zväčša potrebuje rôzne stanoviská. Napriek tomu ešte stále nie je vy-

riešená otázka, aký vplyv včelár skutočne má. Stále chýba jeden komponent. Odborná skúška alebo byrokratické vymedzenie nás síce „oštemplujú“ ako včelárov, ale chýba tu vnútorné poslanie človeka. Včelárom sa nestávame len absolvovaním nejakej odbornej školy alebo štúdia. Vnímame to ako svoje poslanie, ako niečo, čomu sa chceme venovať, vďaka čomu môžeme k práci pristupovať s celkom inou motiváciou. Musíme sa tým zaoberať duševne, fyzicky aj emocionálne, a tak sa v našej práci uplatňujeme všestranne.

*Činnosti vo včelárstve
si vyžadujú hlavu,
srdce a ruky človeka.*

Ako včelári zažívame a odhaľujeme takmer každý deň niečo nové.

Včelstvo

– ucelený organizmus
a jeho funkcia